

«ԻՐԱՆԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ» ԱՌԱՐԿԱՅԻ
ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Նունիկ Դարբինյան¹

DOI 10.46991/jos.2023.24.2.301

«Իրանական մշակույթի պատմություն» առարկայի դասավանդումը ԵՊՀ իրանագիտության ամբիոնի առարկայացանկում ընդգրկվել է վերջին տարիների ընթացքում: Դասընթացն իրանագիտության ամբիոնի դասացանկում ներառելը պայմանավորված է ուսանողների՝ թեմայի նկատմամբ մեծ հետաքրքրվածությամբ և դրա արդիականությամբ: Դասընթացի շրջանակներում ներկայացվում է իրանական մշակույթի պատմությունը՝ սկսած առաջին քաղաքակրթություններից մինչև ներկա ժամանակաշրջանը: Դասընթացն ամուր հիմք է հանդիսանում ուսանողների համար հետագայում իրանական գրականությունն ու արվեստը, ինչպես նաև իրանի քաղաքական ու դիվանագիտական առանձնահատկություններն ավելի լավ ըմբռնելու համար: Առարկայի դասավանդման մեթոդաբանությունը մշակված է իրանագիտության ամբիոնի դասախոսի կողմից և հիմնված է նույն դասախոսի լսարանում կատարած հետազոտությունների վրա: Մույն հոդվածում քննության է առվում դասախոսի կողմից մշակված ուսուցման մեթոդաբանությունը, որը կիրառվում է ԵՊՀ -ում արդեն հինգ տարի:

Բանալի բառեր Իրանական մշակույթի պատմություն, մեթոդաբանություն, դասավանդում, ստեղծագործական գործունեություն, հետազոտություն

¹ Նունիկ Դարբինյանը ԵՊՀ արևելագիտության ֆակուլտետի իրանագիտության ամբիոնի ասիստենտ է, բանասիրության գիտությունների թեկնածու, էլ. փոստի հասցե: noonik.darbinyan@ysu.am, ORCID 0009-0003-5186-874X

«Իրանական մշակույթի պատմություն» առարկան դասավանդվում է ԵՊՀ իրանագիտության ամբիոնի բակլավրիատի առաջին կիսամյակում: Առարկայի դասավանդմանը տրամադրվում է շաբաթական 2 ժամ (կիսամյակի ընթացքում 32 ժամ):

«Իրանական մշակույթի պատմություն» առարկան ուսումնասիրում է Իրանի մշակույթի պատմությունը՝ սկսած դրա ձևավորումից, զարգացումից, տարածումից մինչև արդի ժամանակաշրջանում դրա ունեցած մշակութային, կրոնական և գաղափարական առանձնահատկությունները:

Առարկան կարևորվում է նրանով, որ իրանական մշակույթն իր բազմադարյա վաղեմությամբ շաղկապված է իրանցիների առօրյայի, քաղաքականության և արդի աշխարհաքաղաքական ու մշակութաբանական զարգացումների հետ: Անհնար է տիրապետել ժամանակակից Իրանի քաղաքական, հասարակական նրբություններին առանց պատկերացնելու իրանական մշակույթի առանձնահատկությունները: Դասընթացը կարևորվում է այն առումով, որ արդի գործընթացներում և պատմական տարբեր ժամանակաշրջաններում իրանական մշակույթն ու գրականությունը չեն տարանջատվել իրանցիների կենցաղից և մեծ ազդեցություն են ունեցել այդ ժողովրդի էթնոհոգեբանության վրա:

Վերոնշյալ խնդիրներն ուղենիշ են հանդիսանում դասավանդման մեթոդաբանության ընտրության համար: Տվյալ դասընթացն իրանական մշակույթի համակողմանի ուսումնասիրությունն է ըստ համապատասխան գիտական, ակադեմիական աղբյուրների ու մեթոդների: Այսպիսով, իրանագիտության ուսանողների համար կազմված սույն առարկայի դասավանդումը հիմնված է դասախոսի մշակած դասախոսության, սահիկաշարերի (սլայդերի), ֆիլմերի և

ակադեմիական ոլորտում թեմային առնչվող առկա բազմալեզու գրականության հիման վրա:

ԵՂՀ ուսանողների համար նախատեսված այս դասընթացի հիմքը տարբեր լեզուներով, այդ թվում պարսկերենով սկզբնաղբյուրներն են, ժամանակակից հետազոտողների աշխատանքները, գրքերն ու տեսանյութերը, որոնց միջոցով իրական և վառ կերպով ուսանողին ներկայացվում է ոչ միայն իրանական մշակույթի պատմությունը, այլև մշակութային արդի հիմնախդիրները: Ուստի դասընթացի՝ իրանագիտության ամբիոնի դասացանկում առկա լինելը պայմանավորված է ոչ միայն թեմայի գիտական և ակադեմիական հետաքրքրությամբ, այլև դրա արդիականությամբ և կիրառական նշանակությամբ:

Իրանական մշակույթը ծագել է իրանական բարձրավանդակում, ուստի դասընթացը սկսվում է հենց պատմության այգաբացից ու այդ տարածաշրջանից: Ուսանողը ճանաչում է Իրանի տարածքում գտնվող առաջին քարանձավներն ու ժայռապատկերները, բնակավայրերը, ծանոթանում առաջին քաղաքների, ճարտարապետական հնարամտությունների, այդ ժամանակին հատուկ մշակութային կոթողների հետ: Իրանական մշակույթը, սակայն, չի սահմանափակվում այս ամենով: Այն ընթացքում տարածվում է երկրի աշխարհագրական սահմաններից դուրս և ազդում բազմաթիվ ժողովուրդների կենսակերպի, լեզվի և մշակույթի վրա: Սկսած 7-րդ դարից այն նաև մեծ ազդեցություն է կրել արաբական արշավանքներից և իսլամի տարածումից: Իրանի նախաիսլամական մշակույթը և արաբական արշավանքներից հետո տարածվող իսլամական մշակույթը մեծ ազդեցություն են ունեցել միմյանց վրա, ինչը նույնպես հանգամանալից կերպով քննարկվում է դասընթացի շրջանակներում, հատկապես ուսանողի ուշադրությունը սևեռում ենք այն հանգամանքի վրա, թե որ

առանձնահատկություններն են արվեստը կամ մշակութային կոթողը դարձնում բուն իրանական:

«Իրանական մշակույթի պատմություն» առարկայի ուսումնասիրության ժամանակ կարևորվում է ուսանողների մշակութաբանական գիտելիքների ու մեթոդների համակարգումն ու զարգացումը: Կարելի է վստահորեն ասել, որ դասընթացը, իրանագիտության մաս կազմելով հանդերձ, իր մեջ ներառում է շատ ավելի լայն հորիզոններ: Ուստի ուսումնառության ընթացքում հետամուտ ենք լինում որոշակի նպատակների իրականացմանն ու խնդիրների արծարծմանը: Ուսանողներին ներկայացնվում է ընդհանուր մշակույթ հասկացության իմաստը: Քննարկվում են մի շարք տերմիններ, որոնք հատուկ են մշակութաբանությանը և արվեստին: Համապարփակ կերպով ներկայացվում են մշակույթի համաշխարհային ընթացքը, այնուհետև մուտք գործում Իրանի մշակութային դաշտ: Հանգամանակից կերպով ներկայացվում է Իրանի մշակույթի պատմությունը, Իրանական բարձրավանդակում առկա մարդու բնակության վաղ հետքերը և հնագիտական գտածոները: Այս փուլում կարևորվում է պատկերավոր դասավանդման մեթոդիկան. ուսանողներն ուսումնասիրելով տարբեր ժամանակաշրջանի արվեստի գործերը՝ քննարկում են դրանց մեջ առկա առանձնահատկությունները: Այսպիսով, լսարանում կիրառվում է համագործակցային մեթոդը (Collaborative Method), որը հիմնականում շեշտը դնում է ուսանողների՝ միմյանց հետ հաղորդակցվելու, նոր գաղափարներ արտահայտելու և դրանց հիման վրա դասախոսի օգնությամբ ճիշտ պատասխաններ գտնելու վրա²: Զարգանում է ուսանողների շրջանակից և կարծրատիպերից ազատ մտածելու (Out of Box Thinking) ունակությունը: Իրանական մշակույթի վերաբերյալ խորը և

---

² Bates A.W., Teaching in a Digital Age, BC campus, British Columbia, 2019, p. 110.

համակողմանի գիտելիքների տրամադրմամբ ուսանողները իրազեկվում են իրանական մշակույթի ձևավորման, պատմության, զարգացման փուլերի, տարածման, պատմական տարբեր ժամանակաշրջաններում իրանական ինքնության կայացման և հարատևման գործոնների ինչպես նաև արդի վերափոխումների մասին:

Այսպիսով, պատկերացում ունենալով համաշխարհային մշակութային զարգացումների մասին՝ ուսանողը կարողանում է վերլուծել իրանական մշակույթի տեղն ու դերը աշխարհի մշակութաբանության հարթակում:

Քանի որ տեխնոլոգիաների միջոցով հնարավոր է ստեղծել ինտերակտիվ միջավայր մշակույթ ուսուցանելու նպատակով³, ապա դասընթացը կրում է տեսական բնույթ: Այն հիմնված է դասախոսի ուսումնասիրությունների արդյունքում կազմած սահիկաշարերից, կարդացած դասախոսություններից, նյութը ուսանողի հետ քննարկելուց և անհատական աշխատանքներից: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ մշակութաբանության ոլորտում մեծ տեղ է գրավում տեսողական (visual) մեթոդը՝ դասի ժամանակ ներկայացվող սահիկաշարի, կարճ փաստագրական ֆիլմերի և տեսանյութերի⁴ հիման վրա ձևավորվում է դասապրոցեսի հետևյալ հաջորդականությունը՝ դասախոսի կողմից կարդացվող դասախոսություն, ֆիլմերի կամ տեսանյութերի դիտում (փաստագրական, վավերագրական ֆիլմեր, թեմային նվիրված հեռուստահաղորդումներ), նյութի վերլուծություն, ուսանողների հետ ընդհանուր քննարկումներ և բանավեճեր, անհատական գրավոր աշխատանքներ առանձին

---

³ Lee L., Promoting intercultural exchanges with blogs and podcasting: A study of Spanish-American telecollaboration, Computer Assisted Language Learning, University of New Hampshire, 2009, p. 427.

⁴ Herron C., Cole, S., Corrie C., & Dubreil S., The effectiveness of a video-based curriculum in teaching culture, The Modern Language Journal, 83(4), 1999, p. 522.

թեմաների վերաբերյալ: Յուրաքանչյուր դասի ավարտին լսարանին տրամադրվում է ուսումնական նյութը և առաջարկվում դրա հետ կապված համապատասխան գիտական գրականություն: Դասախոսության ընթացքում անցկացվում են բազմաթիվ քննարկումներ:

Կարևոր է նաև ուշադրություն դարձնել այն խնդրին, որ ոչ բոլոր ուսանողներն են ունակ դասախոսությունն ընկալել զուտ տեսողական տեսանկյունից, այդ առումով ևս բացը լրացնելու համար տրվում են տեքստեր և համացանցային կայքեր⁵:

Հարկ է հաշվի առնել այն հանգամանքը, որ արդի ժամանակաշրջանում արդեն իսկ ուսուցման մեթոդիկայից դուրս է եկել անգիր անելու մեթոդը, և դրան փոխարինել են ստեղծագործ մտածելակերպն (Creative Thinking) ու խնդիրների լուծման (Problem Solving) մեթոդը⁶: Այսպիսով լսարանում զարկ է տրվում ստեղծագործ մտածելակերպին: Օրինակ՝ սահիկաշարերի կիրառմամբ ցուցադրվում են հնագիտական իրեր, որոնց կիրառման մասին ուսանողը տեղեկություն չունի, և դա նպաստում է քննարկումների և վերլուծությունների իրականացմանը, ինչպես նաև կարծիքների փոխանակմանը:

Այսպիսով ուսանողի մոտ զարգանում են ինքնուրույն հետազոտություններ ու գիտական աշխատանքներ կատարելու հմտությունները մշակութաբանության, մասնավորապես՝ իրանական մշակույթի բնագավառում: Այս ամենն ուսանողին տալիս է հմտություններ՝ ըմբռնելու իրանական մշակույթի և իսլամական մշակույթի փոխհարաբերությունը, ինչի արդյունքում փոփոխության են ենթարկվել երկու մշակույթները, և ստեղծվել

⁵ Spalding D., How to teach adults: Plan your class, teach your students, change the world, Jossey-Bass, Hoboken, 2014.

⁶ Michio, K., Future of Education, <https://edtechmagazine.com/k12/article/2016/06/iste-2016-michio-kaku-says-education-needs-revolution>, (Accessed 22.10.2023).

արվեստի ու մշակույթի նոր դրսևորումներ: Նկատի ունենալով այս հանգամանքը՝ հիշյալ առարկայի ուսուցման մեթոդը դասվում է ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդի շարքին: Ուսանողները երկխոսության շրջանակներում ոչ միայն դասախոսի այլև միմյանց հետ համագործակցում են, բացահայտում խնդիրներն ու գտնում պատասխաններ:

Մեծ կարևորություն է տրվում լսարանային ակտիվ աշխատանքի շարունակական բնույթին, ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքներին, գեկուցումներին, անհատական ներկայացումներին, որոնց կիրառմամբ ուսանողի մոտ ձևավորվում են գիտական աշխատանք ներկայացնելու, գիտական դիսկուրսներին մասնակցելու կարողություններ և հմտություններ: Վերջիններս կազմակերպվում են գիտական շրջանակներում ընդունված չափանիշներին համապատասխան և արտացոլում են ոչ միայն ուսանողների գիտելիքները, այլև գիտական ուսումնասիրություն կատարելու նրանց հմտությունները: Աշխատանքի արդյունավետությունը բարձրացնում են նաև լսարանային ընթացիկ ստուգումները և քննարկումները: Ձևավորվում է միջավայր, որտեղ ուսանողները կարող են արտահայտվել, լսել միմյանց, շտկել սեփական բացթողումներն ու թերացումները, ինչն էլ իր հերթին բարձրացնում է աշխատանքի արդյունավետությունը:

Հատկանշական է, որ հետամուտ լինելով ներկա ժամանակաշրջանի պահանջին՝ խրախուսվում է մեղիա տիրություն ուսանողների ակտիվ գործունեությունը: Դասավանդման մեթոդաբանության մեջ կարևոր դեր ունի Բլումի Տաքսոնոմիան (Bloom's Taxonomy), որի կիրառմամբ դասակարգվում են կրթական վերջնարդյունքները: Ըստ Բլումի Տաքսոնոմիայի՝ ուսումնասիրության և դասավանդման ուսուցման ամենակարևոր աստիճանը կամ գագաթնակետը «կիսվել»-ն է

(Sharing) ⁷: Ուսանողները պետք է կարողանան կիսել իրենց գիտելիքը մյուսների հետ, ստեղծել հարթակներ և հավաստի նյութեր, որոնք կնպաստեն նաև հանրության մշակութային վերելքին: Այսպիսով, աշխատանքները հաճախ կրում են տեսողական բնույթ, լինում են կարճ տեսանյութերի, ֆիլմերի, բլոգի տեսքով և տեղադրվում սոցիալականներում կամ համացանցային տիրույթում: Սույն մեթոդն իր համագործակցային և օրիգինալ մոտեցմամբ հենց այն մոտեցումն է, ինչը հանգեցնում է յուրացրած նյութի մշակմանն ու թվայնացմանը⁸: Ուսանողը տվյալ դեպքում ոչ միայն զարկ է տալիս իր ստեղծագործական կարողություններին և կիրառում իր գիտելիքը, այլ նաև ըմբռնում է, որ իր կատարած աշխատանքը երկարատև ազդեցություն է ունենալու և դառնալու է հանրային, այսպիսով՝ այն համարվում է open-ended ինտերակտիվ դաշտ⁹, որտեղ արդյունքները կանխատեսելի չեն և դրա ապագա արդյունքները նաև երևալու են լսարանից դուրս: Այս աշխատանքների շնորհիվ ուսանողը, կարելի է ասել, գնահատվում է երկու անգամ՝ լսարանում, իսկ երկրորդ անգամ՝ ըստ իր կիսած և հանրայնացրած նյութի¹⁰:

Բլոգի ստեղծումը ուսանողի կողմից նաև նպաստում է ուսանողի մի քանի ունակությունների զարգացման: Ուսանողը ոչ միայն մշակութային թեմային առնչվող նյութ է պատրաստում, այլ միաժամանակ զարգացնում է մտքերը շարադրելու, կիսվելու, և հետադարձ կապ հաստատելու հմտությունները: Այս դեպքում

⁷ Bloomstaxonomy.net

⁸ Maor D. & Roberts P., Does the TPACK framework help to design a more engaging learning environment? In Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and telecommunications, Chesapeake, VA: AACE, 2011, p. 3499.

⁹ Hellebrandt, J., Multimedia and foreign language teacher: A humanistic perspective. University Press of America, Maryland, 1996, p. 257.

¹⁰ Bates, A.W., Teaching in a Digital Age, p. 135.

հետադարձ կապը ընթերցողների կողմից զարգացնում է ուսանողի վերլուծելու և դիսկուրսների մասնակցելու ունակությունները¹¹:

Դասընթացի ավարտին ուսանողը պետք է կարողանա, մասնագիտական գիտելիքների վրա հիմնվելով, նկարագրել իրանական մշակույթի պատմությունը տարբեր ժամանակաշրջաններում և ներկայացնել դրա տարբեր դրսևորումները ըստ էթնիկ և տարածաշրջանային առանձնահատկությունների: Ուսանողը պետք է լիովին ծանոթ լինի իրանական արվեստին, էթիկային, կրոնական և ազգային արարողություններին: Ուսանողը պետք է ունակ լինի պարզաբանել իրանական մշակույթի ազդեցությունը համաշխարհային մշակույթի և արվեստի համատեքստում: Վեր հանելով և քննելով իրանական մշակույթի արդի հիմնախնդիրները՝ պետք է կարողանա վերլուծել իրանական կինոյի, թատրոնի, ժամանակակից արվեստի տեղն ու դերը նորագույն ժամանակաշրջաններում: Դասընթացի ավարտին ուսանողը պետք է կարողանա վերլուծել բուն իրանական մշակութային տարրերը և կիրառել իր գիտելիքները պատմական և համեմատական մշակութաբանության մեջ:

Եզրակացություն

«Իրանական մշակույթի պատմություն» դասընթացի ընթացքում պատկերավոր սահիկաշարերը, բազմալեզու գրականությունը և կիսամյակի ավարտին պահանջվող հետազոտական թեմայի արդյունքները ուսանողին զինում են մտածելու, հետազոտություն կատարելու, նոր հայացքներ ձևավորելու հմտություններով: Սկզբնաղբյուրների կիրառումը

---

¹¹ Dema O., and Moeller A., Teaching culture in the 21st century language classroom, Faculty Publications: Department of Teaching, Learning and Teacher Education, p. 10.

ուսանողին հնարավորություն է տալիս ոչ միայն օգտվել հավաստի աղբյուրներից, այլև նպաստում է տվյալ բնագավառին հատուկ տերմինաբանության պատշաճ կիրառմանը:

Այսպիսով, ներգրավվելով ուսումնական գործընթացին՝ ուսանողը սովորում է մտածել, քննարկել, գտնել պատճառահետևանքային կապեր մշակութային փոփոխությունների հարցով, և դրա շնորհիվ զարգանում են նրա վերլուծական կարողությունները:

Կիսամյակի ավարտին ուսանողը իր հետազոտական աշխատանքի արդյունքը տեղադրում է էլեկտրոնային հարթակներում ազատ դիտելու և տարածելու նպատակով: Այսպիսով, վերոնշյալ մեթոդների կիրառմամբ ուսանողը կարողանում է ժամանակաշրջանի պահանջներին հարիր կերպով յուրացնել ուսումնական նյութը, ինչպես նաև դրա արդյունքը փոխանցել նորագույն տեխնոլոգիաների հարթակներին:

ON THE METHODOLOGICAL FEATURES OF TEACHING “HISTORY OF IRANIAN CULTURE”

Noonik Darbinian¹²

The teaching of the subject "History of Iranian Culture" has been included in the curriculum of the Chair of Iranian Studies of YSU in recent years. The inclusion of the course in the curriculum of the Chair of Iranian Studies is due to the students' great interest in the topic and its relevance. It is the history of Iranian culture, from the cave-dwelling people and the first civilizations to the present day. The course provides a solid foundation for students to further understand Iranian literature and art, as well as political

---

¹² Noonik Darbinian is an Assistant Professor at the Chair of Iranian Studies of the Faculty of Oriental Studies at YSU, E-mail: noonik.darbinyan@ysu.am, ORCID 0009-0003-5186-874X

and diplomatic features. The teaching methodology of the subject was developed by the professor of the chair of Iranian studies and is based on existing, modern research. This article examines the teaching methodology developed by the lecturer, which has been used in YSU for five years.

***Keywords:** History of Iranian Culture, teaching methodology, creative thinking, research, technology- enhanced collaborative learning*

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ «ИСТОРИИ ИРАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ»

Нуник Дарбинян¹³

В последние годы в учебную программу кафедры иранистики ЕГУ включено преподавание предмета «История иранской культуры». Включение курса в учебную программу кафедры иранистики обусловлено большим интересом студентов к теме и ее актуальностью. Это история иранской культуры от первых цивилизаций до наших дней. Курс обеспечивает студентам прочную основу для дальнейшего понимания иранской культуры и искусства, а также политических и дипломатических особенностей. Методика преподавания предмета разработана преподавателем кафедры иранистики и основана на существующих современных исследованиях. В данной статье рассматривается методика преподавания, которая применяется в ЕГУ уже пять лет.

***Ключевые слова:** история иранской культуры, методика преподавания, творческое мышление, исследование, совместное обучение с применением технологий.*

---

¹³ Нуник Дарбинян - к.ф.н., ассистент Кафедры иранистики факультета востоковедения Ереванского государственного университета, Эл. почта: noonik.darbinyan@ysu.am, ORCID 0009-0003-5186-874X

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Bates A.W., Teaching in a Digital Age, BC campus, British Columbia, 2019.
2. Dema O., and Moeller, A., Teaching culture in the 21st century language classroom, Faculty Publications: Department of Teaching, Learning and Teacher Education, University of Nebraska-Lincoln, 2012.
3. Hellebrandt J., Multimedia and foreign language teacher: A humanistic perspective. University Press of America, Maryland, 1996.
4. Herron C., Cole S., Corrie C., & Dubreil S., The effectiveness of a video-based curriculum in teaching culture, The Modern Language Journal, 83(4), 1999.
5. Lee L., Promoting intercultural exchanges with blogs and podcasting: A study of Spanish-American telecollaboration. Computer Assisted Language Learning, University of New Hampshire, 2009.
6. Maor D. & Roberts P., Does the TPACK framework help to design a more engaging learning environment? In Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and telecommunications, Chesapeake, VA: AACE, 2011.
7. Michio K., Future of Education, ISTE 2016, <https://edtechmagazine.com/k12/article/2016/06/iste-2016-michio-kaku-says-education-needs-revolution>, (Accessed 22.10.2023).
8. Spalding D., How to teach adults: Plan your class, teach your students, change the world, Jossey-Bass, Hoboken, 2014.